

บทที่ ๑

บทนำ

๑. เหตุผลและความสำคัญของปัญหา

กิจการวิทยุโทรทัศน์ ของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้มีความเจริญก้าวหน้ามาในระดับพอสมควร และทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ จากจุดเริ่มต้นของกิจการโทรทัศน์ในสมัยก่อตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๕ บางขุนพรหมซึ่งเป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งแรกของประเทศไทย และแห่งแรกของภูมิภาคเอเชีย มีพัฒนาการมาเป็นลำดับจวบจนปัจจุบันซึ่งจัดได้ว่ากิจการวิทยุโทรทัศน์ของประเทศไทยเป็นกิจการด้านการสื่อสารมวลชนที่มีความก้าวหน้าทันสมัย ได้รับความนิยมนับอย่างสูง จากมวลชนผู้รับสาร และได้กลายมาเป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทอันสำคัญยิ่ง ต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม จุดกำเนิดที่แท้จริง ของกิจการวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทย ตามที่ปรากฏในเอกสารที่เกี่ยวข้องนั้น ยังคงมีความแตกต่างกันอยู่พอสมควร โดยปรากฏเป็นข้อคิดเห็นที่แตกต่างกันไป ในการกำหนดจุดเริ่มต้นที่แน่นอน ของกิจการวิทยุโทรทัศน์ไทย โดยทั้งนี้จาก "ระวัติและวิวัฒนาการของวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์" ของสุมน อยุสิน และยงยุทธ รัชศาสตร์ (๒๕๒๘:๘๒) ให้รายละเอียดไว้ว่า "แนวคิดที่จะให้จัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ขึ้นในประเทศไทย เริ่มตั้งแต่ปี ๒๔๙๓ ดังจดหมายของจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีถึงอธิบดีกรมโฆษณาการเมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๙๓" ในขณะที่ปนัดดา ธนสถิต และเกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์ ได้เสนอใน วิวัฒนาการสื่อมวลชนไทย (๒๕๒๖:๑๔๐) ว่า"เมื่อ พ.ศ.๒๔๙๕ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ก็ได้ดำริจะริเริ่มกิจการวิทยุโทรทัศน์ขึ้นด้วยเล็งเห็นว่า วิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลมาก เป็นเครื่องมือการประชาสัมพันธ์อย่างหนึ่ง และสามารถให้การศึกษาทางอ้อมแก่ประชาชนทางอ้อมได้อีกด้วย

ส่วนในเอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับวิวัฒนาการและการดำเนินการด้านสื่อสารมวลชนของฝ่ายวิชาการองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย(อ้างถึงใน สนิทธี สิทธิรักษ์ ๒๕๓๕:๑๕) ได้ให้รายละเอียดว่า "จุดเริ่มต้นของกิจการวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทย เกิดจากความคิดของจอมพล

ป. พิบูลสงคราม เมื่อปี ๒๔๖๕ หลังจากที่บริษัทตัวแทนจำหน่ายเครื่องรับโทรทัศน์ในประเทศไทยได้นำเครื่องรับส่งโทรทัศน์มาทดลองให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ชมที่ท่าเนียบรัฐบาลในวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๔๖๕ ซึ่งตรงกับวันคล้ายวันเกิดของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งได้สร้างความพอใจให้กับท่านมาก จึงได้มอบหมายนโยบายการก่อสร้างสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยให้ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจในขณะนั้น รับผิดชอบดำเนินการจนสามารถออกอากาศได้ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๙๘"

ในขณะที่ในงานศึกษาของ สนิทธี สิทธิรักษ์ (๒๕๓๕ : ๓๒) ได้พบข้อมูลที่น่าสนใจว่า "การเคลื่อนไหวเพื่อให้มีโทรทัศน์ในสังคมไทยนั้น นอกจากตัวแทนของศูนย์กลางอำนาจรัฐ หรือผู้นำรัฐบาลแล้ว บุคคลสามัญผู้ประกอบวิชาชีพอยู่ในแวดวงสื่อสารมวลชนบางคน บางกลุ่ม มีเนื้อที่ อยู่ในประวัติศาสตร์หน้านี้ด้วย เขาเหล่านั้นมีส่วนในการบอกเล่า เสนอแนะ ผลักดันตามบทบาท ความสามารถและช่องทางที่มีอยู่ด้วยความคาดหวังที่จะได้เห็นความก้าวหน้ารุ่งเรืองทางเทคโนโลยีด้านนี้ในสังคมของตนบ้าง"

"กลุ่มบุคคลสามัญ" ตามที่งานวิจัยดังกล่าวอ้างถึงนั้นก็คือ บทความต่างๆบนหน้าหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าววาระการค้นพบวิทยุโทรภาพ(ชื่อที่ใช้เรียกขณะนั้น)ในประเทศสหรัฐอเมริกาในขณะนั้น ชาวที่ถูกนำเสนอโดยหน่วยรับฟังวิทยุกระจายเสียงจากต่างประเทศของกรมโฆษณาการ ซึ่งเป็นหน่วยงานพิเศษของจอมพล ป. เอง รวมทั้งการนำเสนอบทความในหนังสือต่างๆเกี่ยวกับคุณประโยชน์ของเครื่องรับวิทยุโทรภาพ ของเจ้าหน้าที่ในกรมโฆษณาการบางท่าน

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า จุดเริ่มต้นของกิจการวิทยุโทรทัศน์ เกิดขึ้นจากความริเริ่มของจอมพล ป. พิบูลสงคราม หลังจากที่ได้รับฟังข้อมูลข่าวสารจากบุคคลทั่วไปที่ได้นำเสนอกันในระยะนั้นแล้ว โดยเริ่มมีดำริในจดหมายที่มีถึงอธิบดีกรมโฆษณาการในขณะนั้น เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๔๙๕ จนได้กำหนดเป็นนโยบายในการก่อตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๔๙๕

อย่างไรก็ตาม การดำเนินกิจการของวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทยในระยะเริ่มแรกนั้น จัดได้ว่ามีอุปสรรคและข้อจำกัดหลายประการ โดยในครั้งแรกที่มีข่าวปรากฏออกไปว่ารัฐบาลกำลังจะได้มีการเปิดประมูลประกวดราคา และสิทธิการแพร่ภาพออกอากาศวิทยุโทรทัศน์ สื่อ

มวลชนไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือพิมพ์ไทยซึ่งในขณะนั้นจัดได้ว่าเป็นสื่อที่มีความเป็นอิสระจากอำนาจรัฐค่อนข้างมาก ได้เปิดประเด็นวิพากษ์นโยบายดังกล่าวของรัฐบาลอย่างรุนแรง ด้วยเหตุที่ว่าฐานะของประเทศไทยในขณะนั้น ยังจัดได้ว่าอยู่ในฐานะประเทศศิกรรรมที่ยากจน ยังคงมีปัญหาต่างๆมากมายในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา การคมนาคม อุตสาหกรรม และกสิกรรม สื่อมวลชนส่วนใหญ่เห็นว่าการดำเนินกิจการวิทยุโทรทัศน์นั้น ถึงแม้จะเป็นการที่มีประโยชน์ก็จริง แต่การนำเอาเทคโนโลยีที่มีมูลค่ามหาศาลเช่นนี้เข้ามาในขณะที่ประเทศยังไม่มีความพร้อม จัดว่าเป็นการกระทำที่ฟุ่มเฟือย และไม่อาจเป็นไปได้เพื่อประโยชน์ต่อคนหมู่มากได้

นอกจากนี้ นโยบายดังกล่าวยังถูกโจมตีอย่างหนัก จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจัดว่าเป็นภูมิภาคที่ยากจนที่สุดของไทยในขณะนั้น มีการรวบรวมรายชื่อ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อขอให้นายกรัฐมนตรี ระวังการที่จะต้องใช้งบประมาณจำนวนมหาศาลมาซื้อเครื่องวิทยุโทรภาพ

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทั้งฝ่ายหนังสือพิมพ์ และฝ่ายสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่างคัดค้านประเด็นดังกล่าวอย่างหนัก ก็ด้วยต่างตระหนักดีว่านโยบายของจอมพล ป. ในการที่จะจัดให้มีกิจการวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทยขึ้นนั้น มีเหตุผลส่วนหนึ่งมาจากความต้องการที่จะมีสื่ออีกชนิดหนึ่งไว้เป็นเครื่องมือในการตอบสนองต่อนโยบายทางการเมือง และเป็นเครื่องมือในการตอบโต้กับสื่อหนังสือพิมพ์ที่มีแนวคิดขัดแย้งกับฝ่ายรัฐบาลทั้งนี้ก็เพราะจอมพล ป. พิบูลสงครามเอง ตระหนักดีถึงประสิทธิภาพและศักยภาพอันมหาศาล ของสื่อวิทยุโทรทัศน์

อย่างไรก็ตาม แม้การณเป็นไปดังนั้นจอมพล ป. ก็มีได้ล้มเลิกเจตนารมณ์เดิมไปแต่อย่างใด เพียงแต่ได้มีการปรับเปลี่ยนกลวิธีให้แยบยลขึ้นไปกว่าเดิม โดยจัดให้กิจการวิทยุโทรทัศน์เป็นกิจการที่ก่อตั้งขึ้นในรูปบริษัทจำกัด โดยมีรัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้นร่วมกับองค์กรต่างๆของรัฐ ทั้งนี้บริษัทดังกล่าวจะจัดเป็นองค์กรที่สามารถหารายได้ให้ตัวเองได้ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบกับนโยบายการจัดตั้งบริษัทจำกัด เพื่อดำเนินกิจการดังกล่าวในวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๔๙๕ และในวันที่ ๑๘ สิงหาคมปีเดียวกัน ก็ได้มีมติเพิ่มเติมให้บริษัทจำกัดที่ว่านี้ ดำเนินกิจการวิทยุกระจายเสียงควบคู่กันไปด้วย

ในการดำเนินการจัดซื้อเครื่องส่ง มีบริษัทบาโรบราวน์ จำกัด ตัวแทนของอาร์.ซี.เอ. แห่งสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ชนะการประกวดราคา คณะอนุกรรมการได้เสนอผลไปยังคณะกรรมการใหญ่ ซึ่งได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีในที่สุดและคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้ซื้อเครื่องส่งวิทยุโทรทัศน์ของอาร์.ซี.เอ. ขนาด ๑๐ กิโลวัตต์ ในราคา ๕๐๑,๒๗๐,๙๕ เหรียญสหรัฐ หรือคิดเป็นเงินไทย ๑๙,๐๒๕,๔๓๕บาท เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๔๙๖

ในระยะเวลาใกล้เคียงกัน ก็ได้มีการเสนอร่างแก้ไขกฎหมาย ในเรื่องการสื่อสารเข้าพิจารณาในสภา และหลังจากนั้น บริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ก็เป็นบริษัทจำกัดที่สามารถประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งในขณะที่รอเครื่องอยู่ ก็ได้เริ่มดำเนินการส่งวิทยุกระจายเสียงไปก่อนเพื่อมิให้กิจการของบริษัทต้องชะงักงัน และเพื่อฝึกเจ้าหน้าที่ผู้ประกาศ ฝึกการเสนอข่าว และการจัดรายการไปด้วย โดยเริ่มส่งกระจายเสียงเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๔๙๗ โดยใช้ชื่อ สถานีวิทยุ ท.ท.ท. มีห้องส่งอยู่ที่สี่แยกคอกวัว นับได้ว่าเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การกระจายเสียงของประเทศไทย ที่มีการส่งกระจายเสียงภายใต้การดำเนินงานของบริษัทจำกัด

ตัวสถานีโทรทัศน์นั้น กรมโยธาเทศบาลเป็นผู้ก่อสร้างตามแบบที่ทาง อาร์.ซี.เอ. มอบให้โดยก่อสร้าง ณ บริเวณธนาคารแห่งประเทศไทย แขวงบางขุนพรหม กรุงเทพมหานคร และภายในเวลาเพียงแปดเดือนเศษ การก่อสร้างตัวอาคารส่งและที่ทำการของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยก็เสร็จสิ้น ภายใต้การควบคุมดูแลของ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจในขณะนั้น

ด้านการเตรียมการแพร่ภาพออกอากาศนั้นประเทศไทยได้แก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถในด้านการจัดการ การวิศวกรรม และเทคนิค ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญในการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์สู่สาธารณชน โดยใช้วิธี "การจัดองค์กรและสรรหาทรัพยากรบุคคลพื้นฐาน ของหน่วยราชการ คือ กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งรับผิดชอบและมีประสบการณ์ในการทำงานด้านสื่อไฟฟ้าอย่างกิจการวิทยุกระจายเสียงมาก่อน" (สินีทธิ์ ลิทธิรักษ์, ๒๕๓๕: ๙๗)

ในการเตรียมความพร้อมของบุคลากรดังกล่าว ทางรัฐบาลได้จัดส่งข้าราชการกรมประชาสัมพันธ์จำนวนหนึ่ง ไปศึกษาฝึกอบรมและดูงานทางด้านการจัดรายการและทางเทคนิคที่

บริษัทอาร์.ซี.เอ. ณ กรุงนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อกลับมาแล้วคณะบุคคลดังกล่าวก็ได้มาเป็นหลักในการเตรียมการเพื่อแพร่ภาพออกอากาศอย่างเป็นทางการครั้งแรกของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทย

นอกจากการเตรียมการด้านความรู้ความเข้าใจของบุคลากรแล้ว ยังได้มีการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท.ขึ้นโดยมีเหตุผลสองประการคือ "ประการแรก ต้องการให้กิจการวิทยุกระจายเสียงได้ช่วยสนับสนุนงานด้านโทรทัศน์ และประการที่สอง ต้องการใช้เป็นที่พักผ่อนเจ้าหน้าที่ทั้งในด้านรายการและในด้านเทคนิค ให้เกิดความชำนาญในอันที่จะสามารถไปปฏิบัติงานด้านโทรทัศน์ได้ทันที"(เสริม เขยสงวน,๒๕๓๙:๒๙-๓๐)

ดังนั้นเมื่อทุกอย่างพร้อมแล้ว ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๘ ซึ่งถือเป็นวันชาติในขณะนั้น สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหมของบริษัทรัฐวิสาหกิจไทยโทรทัศน์จำกัดก็ได้แพร่ภาพออกอากาศอย่างเป็นทางการครั้งแรก โดยมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีเป็นผู้กดปุ่มเปิดแพรคลุมป้ายนามสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวี

การดำเนินงานแพร่ภาพออกอากาศของสถานีวิทยุโทรทัศน์ที่ได้เปิดดำเนินการไปนั้นมีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจ คือเป็นการดำเนินงานที่สถานีที่อำนาจอย่างสูง และครอบคลุมอย่างกว้างขวาง กล่าวคือ บริษัทไทยโทรทัศน์มีอำนาจเป็นเจ้าของสถานี เป็นเจ้าของเวลาออกอากาศ และเป็นผู้ควบคุมเนื้อหาของรายการด้วยตนเอง โดยรายการทั้งหมดที่ออกอากาศ ทางฝ่ายสถานียังต้องเป็นผู้ผลิตด้วยตนเอง

ด้วยเหตุดังนี้ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งนี้จึงต้องมีหน้าที่ในการจัดรายการทุกประเภทจัดทำแผนผังรายการและเป็นผู้หาผู้อุปถัมภ์รายการด้วยตนเอง ทำให้งานด้านการจัดรายการกลายเป็นงานส่วนสำคัญที่สุดของสถานี เพราะเป็นสิ่งที่สร้างความนิยมให้เกิดขึ้นในหมู่ผู้ชมและหารายได้มาค้ำจุนกิจการของสถานีให้ดำรงอยู่ต่อไป

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานด้านการจัดรายการของสถานีในระยะเริ่มแรกนั้น ก็หาได้เป็นไปโดยราบรื่นแต่อย่างใด กล่าวคือ ในขั้นแรกได้แก่อุปสรรคจากความเห็นในแง่ลบของบรรดาสื่อหนังสือพิมพ์ทั้งหลาย ที่มีความเห็นคัดค้านอย่างรุนแรง ในการที่จะจัดตั้งกิจการวิทยุโทรทัศน์

ขึ้นในประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคงอย่างประเทศไทย รวมกับความเห็นในเชิงลบนักการเมืองและคนในสังคมจำนวนหนึ่ง ที่เล็งเห็นถึงความไม่เหมาะสมไม่ควรในการจัดสรรงบประมาณอันจำกัดจำเขี่ย ที่ควรนำเอาไปใช้ในการแก้ปัญหาอื่นที่เร่งด่วนและจำเป็นมากกว่านำมาใช้กับกิจการที่เรียกได้ว่าเป็นสิ่งที่ฟุ่มเฟือยอย่างวิทยุโทรทัศน์

นอกจากนี้ กระแสความคัดค้านที่เกิดขึ้นจากบุคคลดังกล่าว ยังมีที่มาจากความตระหนกอยู่ในที่ถึงวัตถุประสงค์อันแท้จริงของจอมพล ป. ในการที่จะนำเอาวิทยุโทรทัศน์ มาใช้เป็นกระบอกเสียงทางการเมืองของตนเอง ดังเช่นที่เคยทำสำเร็จมาแล้วในสื่อวิทยุกระจายเสียง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า กิจการวิทยุโทรทัศน์ครั้งแรกในประเทศไทยได้ถูกขวางกั้นด้วยม่านแห่งอคติอยู่ก่อนแล้วขั้นหนึ่ง

ในส่วนของกรดำเนินการดำเนินงานขณะที่เริ่มก่อตั้งสถานีนั้น สังคมไทยจัดได้ว่ายังขาดบุคคลที่มีความรู้ความสามารถดีพอทั้งในด้านเทคนิคและการจัดรายการโทรทัศน์ เพราะกิจการดังกล่าวเป็นกิจการที่เพิ่งถือกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย กอรปกับในสมัยนั้นยังไม่มีสถานศึกษาที่ให้ความรู้ในด้านนิเทศศาสตร์เกิดขึ้นในประเทศไทยไม่ว่าจะในระดับใด ดังนั้นการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคลากรในสถานี่จึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก ต้องอาศัยการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติจริง ไม่มีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ ที่จะมาให้คำแนะนำ ความรู้ทั้งหมดที่มีอยู่ของบุคลากรในสถานี่ก็คือประสบการณ์ที่ได้มาจากงานวิทยุและการฝึกอบรมระยะสั้นๆ ในสถานีวิทยุโทรทัศน์ที่สหรัฐอเมริกา รวมทั้งตำรับตำราภาษาต่างประเทศจำนวนหนึ่ง

การปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานี่ยังมีข้อจำกัดเพิ่มมากขึ้นอีก หากจะพิจารณาว่าในขณะนั้นสังคมไทย ยังไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับสื่อวิทยุโทรทัศน์มาเลยแม้แต่น้อย คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่เคยพบเห็นโทรทัศน์กันมาก่อนดังนั้น บุคลากรของทางสถานี่จึงต้องทำงานอย่างหนักเพื่อให้กิจการวิทยุโทรทัศน์เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมไทย

นอกจากนั้นแล้ว สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหมยังต้องประสบกับปัญหาในทางเศรษฐกิจอีกด้านหนึ่ง เนื่องจากกิจการวิทยุโทรทัศน์ เป็นกิจการที่ต้องใช้ทุนมหาศาลในการดำเนินการ รายได้ทางหนึ่งของสถานี่ คือการเก็บค่าธรรมเนียมจากการจำหน่ายเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ก็มีไม่มาก เพราะมีคนไทยจำนวนน้อยที่จะมีกำลังซื้อเครื่องรับโทรทัศน์ซึ่งมีราคาแพง

ส่วนรายได้อีกหนึ่งทางหนึ่งคือรายได้จากค่าโฆษณาที่ไม่เพียงพอ เพราะผู้ผลิตสินค้าและอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ในสมัยนั้น ต่างไม่เห็นความสำคัญของการโฆษณาทางโทรทัศน์ ซึ่งขณะนั้นยังจัดว่าเป็นช่องทางในการสื่อสารที่เข้าถึงคนได้ไม่มาก ดังนั้น จึงปรากฏว่าในระยะแรกที่ประกอบกิจการบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ต้องประสบกับภาวะขาดทุนโดยตลอด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะต้องประสบกับปัญหาอุปสรรคต่างๆรอบด้าน การดำเนินงานของสถานีก็สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ รายการของสถานีประสบความสำเร็จ ได้รับความนิยมจากผู้ดูผู้ชมอย่างสูง ทำให้มีการขยายเวลาออกอากาศ เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านเทคนิคและการจัดรายการ บริษัทเริ่มมีผลกำไรในการดำเนินงาน จำนวนประชาชนที่มีเครื่องรับโทรทัศน์อยู่ในครอบครองมีเพิ่มมากขึ้น รายการของสถานียังคงได้รับความนิยมอย่างสม่ำเสมอ แม้จะเกิดคู่แข่งขึ้นมาใหม่ในปี ๒๕๐๐ คือสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕ ภายใต้การบัญชาการของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คู่แข่งในทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

การจัดรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหมได้รับการยกย่องตราบจนปัจจุบันว่า เป็นการจัดรายการที่มีคุณค่าทั้งในด้านสาระ ความรู้และความบันเทิง นายจำนง รังสิกุล ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในงานด้านการจัดรายการของสถานี ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีคุณูปการอย่างสูงต่อวงการสื่อสารมวลชนไทย

ดังนั้นจึงถือได้ว่า กิจการวิทยุโทรทัศน์ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม เป็นเสมือนเสาหลักต้นแรกแห่งวงการวิทยุโทรทัศน์ไทย ที่ได้จุดประกายแห่งความพัฒนาขึ้นมาในวงการสื่อสารมวลชนของไทย จนสื่อวิทยุโทรทัศน์ได้กลายมาเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมสูงสุดจากปวงชนชาวไทยในปัจจุบัน

การดำเนินงานของบุคลากรในสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม ยังถือเป็นแนวทางในการทำงานที่น่าสนใจศึกษา เพราะเป็นการทำงานในยุคบุกเบิกของกิจการวิทยุโทรทัศน์ที่กำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยและในภูมิภาคเอเชีย ผ่านการฝึกฝนและเรียนรู้ด้วยตนเองจนกระทั่งกิจการดังกล่าวประสบความสำเร็จอย่างสูง ถือเป็นความสำเร็จที่สำคัญของนักสื่อสารมวลชนที่พึงยึดถือเป็นแบบอย่าง

นอกจากนี้การถือกำเนิดขึ้นของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม ยังถือได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในสังคมไทย ที่จะมีผลอย่างใหญ่หลวงต่อมิติทางด้านการสื่อสาร และทางวัฒนธรรมของไทย อันจะมีผลต่อความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม และวิถีชีวิตของคนไทยในรุ่นต่อมา ซึ่งต่างก็มีโทรทัศน์เป็นเครื่องมือทางการสื่อสารที่จำเป็นเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน

ด้วยลักษณะเฉพาะ ปัจจัย ความสำเร็จ และความสำคัญตามที่กล่าวมา การศึกษาถึงกระบวนการทำงานของบุคลากรด้านรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม ในช่วง พ.ศ.๒๔๙๘-พ.ศ.๒๕๑๓ จึงมีความสำคัญ ที่จะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานของบุคลากรที่ถือเป็นผู้บุกเบิกงานด้านวิทยุโทรทัศน์ ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ซึ่งจะเป็นสิ่งสำคัญที่มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ และจะนำไปสู่รากฐานที่มั่นคงต่อการศึกษาและการพัฒนากิจการวิทยุโทรทัศน์ ในสังคมไทยต่อไป

๒. ปัญหาในการวิจัย

๑. กระบวนการทำงานของบุคลากรด้านรายการในยุคบุกเบิกของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม ในช่วง พ.ศ.๒๔๙๘-พ.ศ.๒๕๑๓ มีลักษณะอย่างไร?
๒. มีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของบุคลากรด้านรายการในยุคบุกเบิกของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม ระหว่าง พ.ศ.๒๔๙๘-พ.ศ.๒๕๑๓?
๓. ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ของบุคลากรด้านรายการในยุคบุกเบิกของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม ระหว่าง พ.ศ.๒๔๙๘-พ.ศ.๒๕๑๓ คืออะไร? และกลุ่มบุคลการดังกล่าวมีวิธีแก้ไขปัญหาในการทำงานอย่างไร?

๓. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการทำงานของบุคลากรด้านรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม ในช่วง พ.ศ.๒๔๙๘-พ.ศ.๒๕๑๓
๒. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของบุคลากรด้านรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม ในช่วง พ.ศ.๒๔๙๘-๒๕๑๓

๓. เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรคและวิธีการแก้ไขปัญหาในการทำงานของบุคลากร ด้านรายการของสถานีวิทยุโทรทัศนไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม ในช่วง พ.ศ.๒๕๙๘-พ.ศ.๒๕๑๓

๔. ขอบเขตในการวิจัย

เป็นการศึกษาถึงกระบวนการทำงานของบุคลากรด้านการจัดรายการ ของสถานีวิทยุโทรทัศนไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม ตั้งแต่ขั้นตอนในการเข้าสู่อาชีพ การเตรียมความพร้อม การฝึกฝน การเตรียมการผลิตรายการ การผลิตรายการ ตลอดจนผลงานที่ได้มีการแพร่ภาพออกอากาศ รวมทั้งพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการทำงาน ปัญหา อุปสรรค และวิธีการคลี่คลายปัญหาในการทำงาน โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ มีระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๙๘ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๑ อันเป็นปีที่นายจ้านง รังสิกุล หัวหน้าฝ่ายจัดรายการและบันเทิงของสถานีฯ ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในงานด้านการจัดรายการของสถานี ได้ยุติบทบาทของตนที่มีต่องานด้านการจัดรายการลง

๕. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. นำไปสู่ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานของบุคลากรในด้านรายการของสถานีวิทยุโทรทัศนไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม อันเป็นสถานีวิทยุโทรทัศนแห่งแรกของประเทศไทย รวมทั้งเข้าใจถึงปัจจัยที่มีผลต่อการทำงาน ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหาของบุคลากรกลุ่มดังกล่าว

๒. ความรู้ที่ได้จากการศึกษากระบวนการทำงานของบุคลากรในด้านรายการของสถานีวิทยุโทรทัศนไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม จะสามารถนำมาเป็นแบบอย่างที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ของนักสื่อสารมวลชนรุ่นหลัง

๓. ความรู้ที่ได้จะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ และมีประโยชน์ต่อการศึกษาด้านพัฒนาการการสื่อสารมวลชนของไทย

๖. นิยามศัพท์

๑. วิทยุโทรทัศน์ หมายถึง การส่งและรับภาพและเสียง โดยเครื่องส่งและเครื่องรับอิเล็กทรอนิกส์ ออกอากาศด้วยกระแสคลื่นวิทยุที่ใช้พลังงานไฟฟ้าเป็นคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า จากเครื่องส่งไปยังเครื่องรับ ที่อยู่ห่างไกล ตรงกับคำในภาษาอังกฤษ คือ Television ในงานวิจัยนี้จะใช้คำว่า "วิทยุโทรทัศน์" ซึ่งเป็นความหมายที่ให้โดยกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ที่ได้ทรงบัญญัติไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ โดยตลอด เว้นแต่ในการอ้างอิงโดยตรง จากเอกสารในยุคก่อนหน้า ซึ่งนิยมใช้คำว่า "วิทยุโทรภาพ"

๒. บุคลากร หมายถึง อดีตเจ้าหน้าที่ในฝ่ายรายการและบันเทิง และ ฝ่ายข่าวและประกาศ ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานในฝ่ายดังกล่าว ระหว่างช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๓

๓. การจัดรายการ หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้รายการวิทยุโทรทัศน์แพร่ภาพออกอากาศ เริ่มตั้งแต่การตกลงใจว่าจะกำหนดให้รายการใดออกแพร่ภาพในช่วงเวลาใด เป็นเวลานานเท่าใด การจัดตารางรายการ การวางแผนเตรียมการของบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมรายการเพื่อออกอากาศ การผลิตรายการ และการแพร่ภาพออกอากาศรายการ

๔. รายการวิทยุโทรทัศน์ หมายถึง รายการทุกประเภทที่แพร่ภาพออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม ในช่วง พ.ศ. ๒๔๙๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๓ หมายถึง รวมถึงรายการประเภทข่าวสาร รายการประเภทความรู้ รายการประเภทบันเทิง และรายการโฆษณาและบริการธุรกิจ

๕. กระบวนการทำงาน หมายถึง ขั้นตอนการทำงานของอดีตเจ้าหน้าที่ในฝ่ายรายการและบันเทิง และ ฝ่ายข่าวและประกาศ ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม เริ่มตั้งแต่การเข้าสู่อาชีพ การเตรียมการและการฝึกฝน การจัดเตรียมรายการ และการผลิตรายการ

๖. ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่มีผลกระทบต่อกระบวนการทำงาน ของอดีตเจ้าหน้าที่ฝ่ายรายการและบันเทิง และเจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าวและประกาศ ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม

๗. ปัญหา หมายถึง ข้อสงสัยหรือความไม่รู้ที่ก่อให้เกิดความบกพร่อง ในระหว่างการทำงานของอดีตเจ้าหน้าที่ฝ่ายรายการและบันเทิง และอดีตเจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าวและประกาศ ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๔ บางขุนพรหม

๘. อุปสรรค หมายถึง สิ่งขัดขวางการทำงานที่ทำให้กระบวนการทำงานเป็นไปโดย
ไม่ราบรื่น ในระหว่างการปฏิบัติงานของอดีตเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดรายการ และอดีตเจ้าหน้าที่ฝ่าย
ข่าวและประกาศของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง ๕ บางขุนพรหม